

ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΧΑΛΚΙΔΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

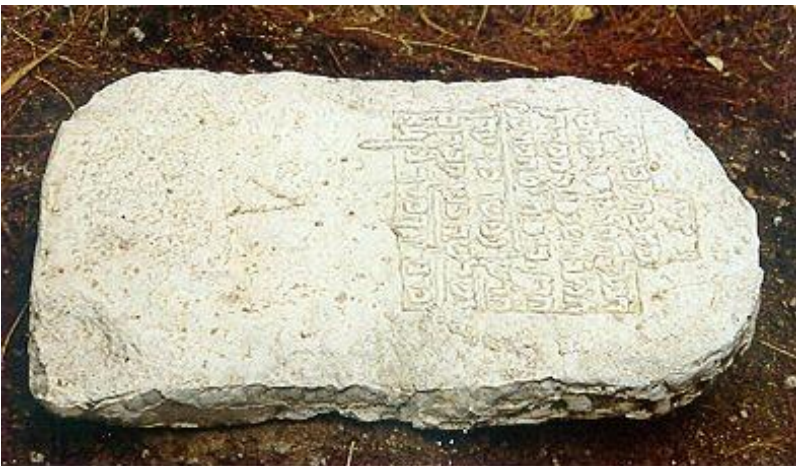

Η Χαλκίδα, είναι η πρωτεύουσα της νήσου Εύβοιας, μιας από "ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ ΤΑΣ ΜΑΚΡΑΝ" (Εύβοια, Κύπρος, Κρήτη) σύμφωνα με τον Προφήτη Ησαΐα και τις "ΔΟΚΙΜΩΤΑΤΕΣ" σύμφωνα με τον Φίλωνα τον Αλεξανδρινό. Η Ρωμανιώτικη Εβραϊκή Κοινότητα Χαλκίδας ίσως να μην είναι η αρχαιότερη της Ελλάδας, είναι όμως η μοναδική στην Ευρώπη που υφίσταται στην ίδια πόλη, αδιάκοπα, επί 2.500 χρόνια. Συμμετέχει στη ζωή της πόλης και φυσικό είναι να έχει γράψει τη δική της ιστορία.

Λέγεται ότι η ονομασία της πόλης προέρχεται από τη σημιτική ρίζα "Χαλέκ" που σημαίνει τεμαχίζω, αλλά και χαλίκι ή κομμάτι γης, άποψη που υποστηρίζει και ο καθηγητής Ελευθεριάδης.

Η Εβραϊκή παρουσία στην Εύβοια και κυρίως στη Χαλκίδα είναι τόσο παλαιά, ώστε πιστεύουμε ότι οι πρώτοι Εβραίοι ήρθαν μετά το 586 π.Χ. Πιθανόν να ήταν οι ΠΕΡΑΤΕΣ που ακολούθησαν τους Φοίνικες, σαν έμποροι, όταν εκείνοι ήρθαν στην Ελλάδα και κατευθύνθηκαν προς τη Θήβα, περνώντας από την Εύβοια. Όσο για την περίοδο των Ελληνιστικών χρόνων, οι Εβραίοι είναι αναμφισβήτητα εγκατεστημένοι και οργανωμένοι σε παροικίες κυρίως στη Χαλκίδα, όπως αναφέρουν οι συγγραφείς Γ. Φτέρης, Παπακυριακού, Φιλιππόπουλος και Μητροπολίτης Θέμελης.

Η Εβραϊκή παρουσία πιστοποιείται ακόμη από μαρτυρίες περιηγητών, που βεβαιώνουν ότι υπήρχε Κοινότητα στη Χαλκίδα κατά την Βυζαντινή περίοδο, επί Ενετών (1205-1470) και κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας (1470-1833).

Το **1159** επισκέπτεται την πόλη ο Ισπανός περιηγητής Ραβίνος Βενιαμίν μπεν Γιονά από την Τουδέλα και αναφέρει στ' οδοιπορικό του ότι στη Χαλκίδα μένουν 200 Εβραίοι (κατ' άλλους 200 οικογένειες). Διαπιστώνει ότι δεν υπάρχει αντισημιτισμός σε όλη την Ελλάδα, ότι ανέκαθεν οι Εβραίοι στη Χαλκίδα κατοικούσαν μέσα στο Κάστρο, μιλούσαν μόνο την Ελληνική γλώσσα, και ήταν πολύ δύσκολο να τους ξεχωρίσεις από τους άλλους κατοίκους. Ακόμα ότι είχαν συγκροτήσει δική τους συνοικία, στη μέση της οποίας ανέγειραν Συναγωγή. Συνάντησε δε τρεις Ραβίνους, τον Ελιγιά Βαλτερί, τον Ρ. (ίσως Ραφαέλ) Εμμανουέλ και τον Ρ. Καλέβ επικεφαλής της παροικίας.

Την περίοδο που Ενετοί και Λομβαρδοί κατοικούσαν στη Χαλκίδα, που ονομαζόταν ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΕ, η Εβραϊκή Κοινότητα ήκμαζε και τα μέλη της ασχολούνταν με το εμπόριο, την εξαγωγή οίνου, τη βιοτεχνία και ήταν τεχνίτες, βαφείς και μεταξουργοί.

Δυστυχώς όμως, προς το τέλος της Ενετοκρατίας οι πόλεμοι, οι λοιμοί και οι βαριά φορολογία έχουν εξαθλώσει την Κοινότητα. Οι Εβραίοι εξακολουθούσαν ν' ασχολούνται με το εμπόριο, αλλά δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα, δεν συμμετείχαν στη διοίκηση και είχαν την υποχρέωση να εκτελούν χρέη δημίου. Οι Τούρκοι ακολούθησαν την ίδια πολιτική για τους Εβραίους.

Το **1470** το Κάστρο καταλαμβάνεται από το Μωάμεθ τον Πορθητή. Η σφαγή ήταν τρομερή. Οι Γενίτσαροι φυγάδευαν με αντάλλαγμα χρυσό και πολλοί Εβραίοι διέφυγαν στη Θήβα, όπου υπήρχε μεγάλη Εβραϊκή Κοινότητα. Από την περίοδο αυτή η Χαλκίδα και μαζί η Εβραϊκή Κοινότητα, εισέρχεται σε περίοδο παρακμής, σκληρής εκμετάλλευσης, βαρβαρότητας και τρόμου, ενώ μαστίζεται ανελέητα από την πανώλη.

Η επανάσταση του 1821

Η ιδέα της Επανάστασης ωριμάζει και στην Ευβοϊκή γη. Οι Εβραίοι πορεύονται κι αυτοί με τη μοίρα όλων των κατοίκων της πόλης.

Ο Γ. Φουσάρας και ο Γ. Φιλιππόπουλος αναφέρουν ότι οι εβραϊκές οικογένειες ΚΟΕΝ και ΚΡΙΣΠΗ προσχώρησαν στη Φιλική Εταιρεία. Είναι οικογένειες μεγάλες, ισχυρές και με μόρφωση. Έναν Κρίσπη, σπλαρχηγό του Κριεζώτη, συναντάμε στην Τριζήνα, πλάι στο Θ. Κολοκοτρώνη.

Το 1840, όταν η Εύβοια αποτελεί πλέον μέρος της ελληνικής επικράτειας, γίνεται το πρώτο πολεοδομικό διάγραμμα του Κάστρου, όπου αναφέρονται 455 ιδιοκτησίες από τις οποίες οι 51 είναι εβραϊκές, τα μέλη δε της Κοινότητας ανέρχονται σε 400 άτομα.

Το 1894 η Εβραϊκή Κοινότητα έχει 52 οικογένειες και 284 άτομα, όπως προκύπτει από επιστολή ντοκουμέντο της Κοινότητας για βοήθεια, προς τους Αμερικανούς ομοθρήσκους. Αιτία της έκκλησης αυτής είναι ο μεγάλος καταστροφικός σεισμός που κατεδάφισε σχεδόν όλη την πόλη. Αυτή την περίοδο ο πληθυσμός της Κοινότητας μειώνεται σε 170 μέλη. Πολλοί θα μετοικήσουν σε άλλες κοινότητες, όπως του Βόλου.

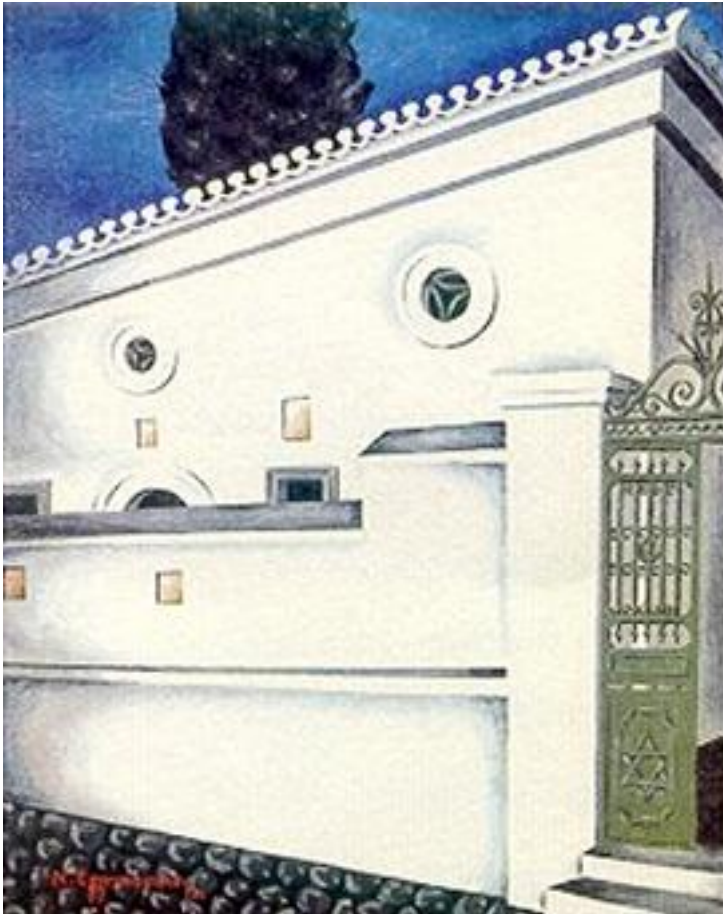
Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ - ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ

Στον Έλληνο-Ιταλικό Πόλεμο του **1940**, από τους πρώτους Έλληνες αξιωματικούς που έπεσαν ηρωικά μαχόμενοι, ήταν ο Χαλκιδέος Εβραίος Συνταγματάρχης Μορδοχαίος Φριζής.

Κατά το Ολοκαύτωμα η Ι.Κ. Χαλκίδας αριθμούσε 327 μέλη από τα οποία χάθηκαν μόνο τα 22 κι αυτό οφείλεται στην προστασία που παρείχαν οι συμπολίτες μας, οι Αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης και ο Μητροπολίτης Γρηγόριος, ο οποίος έκρυψε και τα Ιερά σκεύη της Συναγωγής σε χώρο της Μητρόπολης.

ΕΒΡΑΪΚΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ - ΣΥΝΑΓΩΓΗ - ΕΒΡΑΪΚΗ ΖΩΗ

Οι Εβραίοι, με την άφιξή τους στη Χαλκίδα, εγκαταστάθηκαν μέσα στο Κάστρο, (που κατοικείτο από το 500 π.Χ. και κατεδαφίστηκε το 1890) στη Β.Α. πλευρά του, κοντά στην Άνω Πύλη, που πήρε το όνομα Πύλη των Ιουδαίων.

Την Εβραϊκή συνοικία διέσχιζε η οδός Άνω Πύλης, σημερινή Κώτσου, έως τη συμβολή των οδών Παπαναστασίου και Μ. Φριζή.

Στην οδό Κώτσου βρίσκεται η Συναγωγή που λειτουργεί κανονικά με τη φροντίδα της Ισραηλιτικής Κοινότητας Χαλκίδας. Είναι άγνωστο πότε κτίστηκε η πρώτη Συναγωγή στη Χαλκίδα. Η σημερινή ανακατασκευάστηκε, στις ίδιες διαστάσεις, το 1855 μετά από την πυρκαγιά του 1854, στη διάρκεια της Μεγάλης Εβδομάδας, με χρήματα που διέθεσε η Δούκισσα της Πλακεντίας.

Σ' όλη τη διάρκεια των αιώνων, κάθε φορά που καιγόταν η Συναγωγή, αναγειρόταν αμέσως μία νέα, στο ίδιο μέρος. Η πυρκαγιά όμως του 1854 κατέστρεψε όλα τα αρχεία της Κοινότητας, τη βιβλιοθήκη, ένα πλήθος χειρογράφων από ποιητικές συλλογές κι ένα πλήθος κειμηλίων από δωρεές ανυπολόγιστης αξίας. Τρεις παλιοί Κύλινδροι είναι οι μόνοι που σώθηκαν μετά από υπεράνθρωπες προσπάθειες. Οι αναθηματικές στήλες, οι εντοιχισμένες στον τοίχο της Συναγωγής, μας παρέχουν πλέον

σημαντικές πληροφορίες γι' αυτήν.

ΕΒΡΑΪΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ

Παλιό και νέο νεκροταφείο συνυπάρχουν στον ίδιο χώρο, σε μία έκταση 17 στρεμμάτων, στην οδό Μεσσαπίων η οποία μετονομάστηκε το 2002 από το Δήμο Χαλκιδέων σε οδό Ελλήνων Εβραίων Μαρτύρων.

Από το 1990-2000 έγιναν οι εργασίες αναστήλωσης και συντήρησης των παλαιών τάφων. Αναστηλώθηκαν περίπου 600 τάφοι. Μέσα από τις επιτύμβιες στήλες, οι περισσότερες από τις οποίες αναφέρονται σε ραβίνους, αποκαλύπτεται ότι η Κοινότητα αποτέλεσε ένα μικρό πνευματικό κέντρο, επιβεβαιώνοντας τη φήμη της σαν μικρό ΤΣΦΑΤ (πνευματικό και βαλτιστικό κέντρο στο βόρειο Ισραήλ), τίτλο που κατείχαν κοινότητες όπως της Θεσσαλονίκης και της Πάτρας.

Από τις επιτύμβιες στήλες του νεκροταφείου μας αποκαλύπτεται ακόμα ότι ένας μεγάλος αριθμός Ισπανό-Εβραίων εγκαταστάθηκε στην Κοινότητα της Χαλκίδας, που δεν αφομοίωσε όμως το ρωμανιώτικο στοιχείο. Παρ' όλα αυτά, είναι βέβαιο, ότι συνετέλεσε τα μέγιστα στην πνευματική και οικονομική άνθηση της Κοινότητας.

Στον χώρο του νεκροταφείου υπάρχει η αίθουσα νεκρικών τελετών, το πλυντήριο, το σπίτι του φύλακα κι ένα παλιό κτίσμα το οποίο ανακατασκευάστηκε και πρόκειται να στεγάσει τα ευρήματα του νεκροταφείου σαν Μουσείο. Το κτίσμα αυτό ήταν το πρώτο σπίτι του φύλακα, την ανέγερση του οποίου χρηματοδότησε το 1897 ο Φερδινάνδος Ρότσιλντ, όταν επισκέφτηκε τη Χαλκίδα. Το φθινόπωρο του 1999 έγινε η τελετή τοποθέτησης της Μεζουζά στο ανακαινισμένο κτίσμα.

Στον ίδιο οικοδομικό χώρο εξωτερικά, στη **μνήμη των θυμάτων του Ολοκαυτώματος**, έχει ανεγερθεί **Μνημείο** το οποίο πλαισιώνεται από τις προτομές των μακαριστών Μητροπολίτη Γρηγόριου και Συν/ρχη Φριζή. Τα αποκαλυπτήρια του Μνημείου και των προτομών έγιναν τον Ιούνιο του 2000 με τη συμμετοχή του Δήμου Χαλκιδέων, του Κεντρικού Ισραηλτικού Συμβουλίου Ελλάδας και της Κοινότητας. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε ότι άλλη μία προτομή του Μ. Φριζή έχει ανεγερθεί σε πλατεία κοντά στην παλιά γέφυρα. Επίσης ένα τμήμα της οδού Σιώκου, ονομάζεται οδός Μ. Φριζή και υπάρχει ομώνυμη πλατεία, απέναντι από το κτίριο της Πυροσβεστικής.

Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΗΜΕΡΑ

Μετά την απελευθέρωση το 1945, πολλοί έφυγαν κι εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα, το Ισραήλ και την Αμερική. Παρ' όλ' αυτά η Κοινότητα αναδιοργανώθηκε και λειτουργεί κανονικά.

Σήμερα αριθμεί μόνο 66 μέλη. Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με θρησκευτικό και φιλανθρωπικό χαρακτήρα και διοικείται από πενταμελές συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται ανά τριετία.